

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Α΄ Λυκείου

Θεματική ενότητα:

Θέατρο

Τίτλος:

**«Το παραμύθι χωρίς όνομα: η συνομιλία του Ιάκωβου
Καμπανέλλη με την Πηνελόπη Δέλτα»**

Συγγραφή: ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΚΩΤΣΑΚΗ

Εφαρμογή: ΕΛΕΝΗ ΜΑΛΙΓΚΑΝΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Το παραμύθι χωρίς όνομα: η συνομιλία του Ιάκωβου Καμπανέλλη με την Πηνελόπη Δέλτα.

Εφαρμογή σεναρίου

Ελένη Μαλιγκάκη

Δημιουργία σεναρίου

Καλλιόπη Κωτσάκη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Τάξη

Α΄ Λυκείου

Σχολική μονάδα

Γενικό Λύκειο Αξιού

Χρονολογία

Από 3-12-2014 έως 17-12-2014.

Διδακτική/θεματική ενότητα

Θέατρο

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

6 ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα διδασκαλίας.

Π. Εικονικός χώρος: ιστοχώρος Padlet, ιστοχώρος κοινωνικής δικτύωσης Facebook.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Η συγκεκριμένη εφαρμογή σεναρίου που αφορά την ειδολογική ενότητα του «Θεάτρου» υλοποιήθηκε μετά την ολοκλήρωση της θεματικής ενότητας για τα «Φύλα στη Λογοτεχνία». Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ήδη οι μαθητές είχαν μια επαφή με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας.

Εφόσον το σενάριο χρησιμοποίησε και στοιχεία θεατρικής παράστασης, απαραίτητες ήταν και κάποιες δεξιότητες θεατρικής παιδείας. Για να διευκολυνθούν στη βαθύτερη επικοινωνία και συνεργασία που απαιτεί η θεατρική σύμβαση, οι μαθητές, σε εισαγωγική ώρα, εφάρμοσαν τεχνικές θεατρικού παιχνιδιού.

Αυτονόητη ήταν η γνώση των μαθητών για βασικά προγράμματα χρήσης ηλεκτρονικού υπολογιστή, όπως το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου (Word) και σχεδίασης, καθώς και το πρόγραμμα επεξεργασίας φωτογραφίας (Picture Manager) και ζωγραφικής, που χρησιμοποιήθηκαν κυρίως κατά το τελευταίο στάδιο της εφαρμογής. Η επικοινωνία διαμέσου βασικής εφαρμογής κοινωνικής δικτύωσης ήταν επίσης εξασφαλισμένη, σε όλη τη διάρκεια του σεναρίου. Η διαδικτυακή εφαρμογή Padlet ήταν ένα εργαλείο με το οποίο δεν ήταν εξοικειωμένοι οι μαθητές, για αυτό προηγήθηκε μια πολύ σύντομη παρουσίασή του από την εκπαιδευτικό. Η διαθεσιμότητα, επίσης, του εργαστήριου πληροφορικής ήταν μια εκ των ουκ άνευ προϋπόθεση για την υλοποίηση του παρόντος σεναρίου.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη

Το σενάριο στηρίζεται

Καλλιόπη Κωτσάκη, *Το παραμύθι χωρίς όνομα*: η συνομιλία του Ιάκωβου Καμπανέλλη με την Πηνελόπη Δέλτα, Νεοελληνική Λογοτεχνία Α΄ Λυκείου, 2012.

Το σενάριο αντλεί

—

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο πραγματεύεται και συγκρίνει το λογοτεχνικό κείμενο *Παραμύθι χωρίς όνομα* της Π. Δέλτα των αρχών του 20^{ου} αι. και το θεατρικό έργο *Το παραμύθι χωρίς όνομα* του Ι. Καμπανέλλη, γραμμένο πενήντα χρόνια μετά. Η σχέση των έργων με την εποχή τους και η ανάδειξη της ιστορικότητάς τους ως καθοριστικού παράγοντα πρόσληψής τους υπήρξαν κύριες κατευθυντήριες γραμμές στη σύλληψη και στην υλοποίηση του παρόντος σεναρίου.

Στην Α' φάση, *πριν την ανάγνωση*, οι μαθητές σε ολομέλεια πληροφορήθηκαν για τα κύρια ιστορικά, πολιτικά, κοινωνικά γεγονότα των αρχών και των μέσων του 20^{ου} αι., εποχών παραγωγής των δύο κειμένων. Δουλεύοντας ομαδικά, στη συνέχεια, ασχολήθηκαν με το προφίλ των δύο δημιουργών, όπως επίσης και με τη σύγκριση του έργου τους, βασιζόμενοι σε κείμενα της παράστασης του θεατρικού κειμένου του Ι. Καμπανέλλη από το Εθνικό Θέατρο (1995).

Στη Β' φάση, *ανάγνωση*, έγινε εστίαση σε συγκεκριμένα αποσπάσματα των δύο "παραμυθιών" που πραγματεύονται το ίδιο τμήμα της πλοκής. Μετά την ανάγνωσή τους ή την προβολή τους από τη μαγνητοσκοπημένη παράσταση, έγινε συγκριτική μελέτη των χαρακτηριστικών τους. Οι άξονες σύγκρισης, όπως καθοριζόταν και στο συνταγμένο σενάριο, αφορούσαν τον τόπο και τον χρόνο της δράσης, την προσωπική και απρόσωπη παρουσία των χαρακτήρων, το αξιακό τους σύστημα, τα στοιχεία ειρωνείας, σάτιρας και διδακτισμού στα δύο κείμενα, όπως και την επιρροή του ιστορικού πλαισίου στη διαμόρφωση των έργων. Απέδωσαν, επίσης, με τη θεατρική τεχνική της παγωμένης εικόνας, σκηνές από τα αποσπάσματα που επεξεργάστηκαν και τις φωτογράφισαν.

Στη Γ' φάση, *μετά την ανάγνωση*, αξιοποιώντας οι μαθητές το φωτογραφικό υλικό που παρήγαγαν, δημιούργησαν σε ομάδες μικρές φωτοϊστορίες για τα δύο παράλληλα αποσπάσματα. Όλο το υλικό τους σταδιακά αναρτήθηκε στο Padlet της τάξης («Παραμύθι χωρίς όνομα»).

Πρέπει να αναφερθεί ότι έγινε εκτενής παραμετροποίηση του αρχικού σεναρίου για λόγους που θα αναλυθούν παρακάτω.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Ως γνωστόν, η διδακτική ενότητα που αφορά το «Θέατρο» είναι μια από τις τρεις με την οποία καλούνται να ασχοληθούν οι μαθητές της Α΄ Λυκείου, στο πλαίσιο του μαθήματος της νεοελληνικής λογοτεχνίας (ΦΕΚ Β 1562/27-6-2011, [Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Λογοτεχνίας Α΄ Λυκείου](#), Αρθρ.6:21075). Τη συγκεκριμένη χρονιά εφαρμογής του σεναρίου, έτος 2014-15, υπήρχαν όμως δύο ιδιαιτερότητες. Αυτές οι ιδιαιτερότητες επέβαλαν την παραμετροποίηση του αρχικού σεναρίου:

1. Ενώ η ειδολογική ενότητα του «Θεάτρου» αποτελεί μέρος της διδακτέας ύλης του μαθήματος, δε συμπεριλαμβάνεται στην εξεταστέα ύλη του,
2. η τελική αξιολόγηση των μαθητών στο μάθημα θα γινόταν με βάση θέματα που θα προέκυπταν σε ποσοστό 50% από την Τράπεζα Θεμάτων. Το γεγονός αυτό συνδέεται και με το ότι η βαθμολογία των μαθητών σε ένα ποσοστό θα συνυπολογιζόταν μαζί με τους βαθμούς τους στις άλλες δύο τάξεις του Λυκείου και στην τελική τους επίδοση για την είσοδό τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Συνεπώς, η προσήλωση στην όσο το δυνατόν πληρέστερη κάλυψη των δύο εννοιών που συμπεριλαμβάνονται στην εξεταστέα ύλη δεν άφηνε πολλά περιθώρια για μακροχρόνια ενασχόληση με εκτός ύλης αντικείμενα. Η παραμετροποίηση του αρχικού σεναρίου, λοιπόν, ήταν αναπόφευκτη¹. Παρόλα αυτά, η διδάσκουσα θεώρησε σκόπιμο να διατηρήσει την αρχική σύλληψή του και να μην το εντάξει σε άλλη ενότητα μεταβάλλοντας τα βασικά του στοιχεία. Άλλαξε, όμως, τη χρονική

¹ Χωρίς επιμέρους καθυστερήσεις το αρχικό σενάριο θα χρειαζόταν διάστημα έξι εβδομάδων για να εφαρμοστεί.

διάρκειά του (από δώδεκα ώρες στις έξι) και παρέλειψε ή τροποποίησε δραστηριότητες του αρχικού σεναρίου, επιδιώκοντας τη συντόμευσή του.

Στόχος ήταν να έρθουν οι μαθητές σε επαφή, εκτός από ένα λογοτεχνικό κείμενο, και με τη θεατρική παράστασή του και να εξοικειωθούν στη σύγκριση αφηγηματικού και θεατρικού κειμένου. Η συνομιλία των μαθητών με τα κείμενα μέσω του εκπαιδευτικού είναι άλλωστε βασικό χαρακτηριστικό του νέου προγράμματος σπουδών που αποσκοπεί «στην κριτική αγωγή στον σύγχρονο πολιτισμό» (Αποστολίδου, Πασχαλίδης και Χοντολίδου 1995: 81). Η κεντρική ιδέα που διέτρεξε τη σύλληψη και την εφαρμογή του σεναρίου ήταν πως και το αφηγηματικό και το θεατρικό κείμενο αναδημιουργούν το πολιτισμικό σύστημα που τα γεννά και τα πλαισιώνει. Η ιστορικότητα των κειμένων και το αξιακό σύστημα των δημιουργών διαμορφώνουν την ιδιαίτερη φυσιογνωμία κάθε έργου. Μελετώντας αυτήν την ιστορικότητα σε συνδυασμό με την ιστορικότητα των αναγνωστών-μαθητών αναδεικνύουμε τη λογοτεχνία ως ένα σύνθετο πολιτισμικό φαινόμενο· ένα φαινόμενο που έχει σημαντική θέση στη ζωή μας, γιατί μας δίνει εργαλεία να κατανοήσουμε τον κόσμο και να συγκροτήσουμε την υποκειμενικότητά μας (Αποστολίδου & Χοντολίδου 2011:6).

Η εργασία σε ομάδες, από την άλλη, βοήθησε στη ζύμωση και αλληλεπίδραση των μαθητών και οδήγησε στη συνεργατική παραγωγή λόγου, απλού και πολυτροπικού. Η μαθητοκεντρική αυτή μέθοδος προσφέρει δυνατότητα συμμετοχής και κινητοποίησης και στους αδύναμους και αδιάφορους μαθητές και προωθεί την ενεργητική μάθηση συντελώντας στην αναβάθμιση της αυτοεικόνας τους (Αποστολίδου & Χοντολίδου 2011:7). Η χρήση θεατρικών τεχνικών συνέβαλε, επίσης, στη θεατρική αγωγή τους, τους οικείωσε με τη μαγεία και την ιδιαιτερότητα του θεατρικού κόσμου.

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ εξασφάλισε αρχικά την πρόσβαση σε πλουσιότερο και ποικίλο υλικό (λογοτεχνικά κείμενα, θεατρικές παραστάσεις, κριτικά κείμενα,

αφιέρωματα, φωτογραφίες κ.ά.). Εξασφάλισε, όμως, και τη δυνατότητα παραγωγής πρωτότυπου υλικού από τους μαθητές που ως αναγνώστες κατέθεσαν την ιδιαίτερη νοηματοδότηση των κειμένων που μελέτησαν, μετεγγράφοντάς τα σε άλλη μορφή και εξασκήθηκαν στην πύκνωση λόγου. Αναδείχτηκε έτσι η διαφορετική πρόσληψη των δύο κειμένων (της Π. Δέλτα και του Ι. Καμπανέλλη) από διαφορετικές ομάδες και αξιοποιήθηκαν οι δυνατότητες που προσφέρει η τεχνολογία για την κατασκευή πολυτροπικών κειμένων (Παντζαρέλας 2012:16).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές/μαθήτριες:

- να γνωρίσουν τον θεατρικό συγγραφέα Ιάκωβο Καμπανέλλη,
- να συνδέσουν ένα θεατρικό κείμενο με το ιστορικό, πολιτικό και πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο εντάσσεται,
- να αναδείξουν το αξιακό σύστημα των έργων Ι. Καμπανέλλη, *Το Παραμύθι χωρίς όνομα* και Π. Δέλτα, *Παραμύθι χωρίς όνομα*.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές/μαθήτριες:

- να γνωρίσουν το λογοτεχνικό είδος του θεατρικού κειμένου και τις συμβάσεις του,
- να κατανοήσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές αφηγηματικού και θεατρικού λόγου,
- να γνωρίσουν τον τρόπο με τον οποίο συνομιλούν το λογοτεχνικό αφήγημα της Π. Δέλτα *Παραμύθι χωρίς όνομα* με το αντίστοιχο θεατρικό κείμενο του Ι. Καμπανέλλη,
- να κατανοήσουν τη σχέση κειμένου-παράστασης και να γνωρίσουν κάποιες από τις συμβάσεις της θεατρικής πράξης.

Γραμματισμοί

Επιδιώχθηκε οι μαθητές/μαθήτριες:

- να αντιμετωπίζουν κριτικά τα δύο λογοτεχνικά κείμενα και να εντοπίζουν σε αυτά το αξιακό σύστημα και τις ιδεολογικές θέσεις των δημιουργών τους,
- να αναπτύξουν την ικανότητα να επιλέγουν και να αξιοποιούν πληροφορίες προκειμένου να δημιουργούν το δικό τους συμπυκνωμένο κείμενο,
- να ασκηθούν στη χρήση της ψηφιακής τάξης (εξ αποστάσεως ασύγχρονη εκπαίδευση) και στην ανάρτηση αρχείων σε ιστοχώρους,
- να επισκέπτονται το Ψηφιοποιημένο Αρχείο του Εθνικού Θεάτρου και την ιστοσελίδα του Εθνικού Θεάτρου,
- να ασκηθούν στη συνεργατική παραγωγή πολυτροπικού λόγου με την αξιοποίηση του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου.

Διδακτικές πρακτικές

Στην πορεία της εφαρμογής ακολουθήθηκε ένας συνδυασμός διδακτικών μεθόδων. Αρχικά, προκρίθηκε η μετωπική διδασκαλία (για την παρουσίαση του ιστορικού, κοινωνικού, πολιτικού πλαισίου εντός του οποίου δραστηριοποιούνται οι δύο συγγραφείς). Στη συνέχεια, αποσύρθηκε από το προσκήνιο η εκπαιδευτικός για να γίνει ο ρόλος της πιο συντονιστικός και υποστηρικτικός. Στόχος ήταν να λειτουργήσει διευκολύνοντας τους μαθητές κατά τη διάρκεια των εργασιών τους. Η μέθοδος που εφαρμόστηκε, λοιπόν, ήταν η μέθοδος της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας. Η εργασία σε ομάδες, η συνέχιση της εργασίας σε περισσότερη από μια σχολική ώρα, η τελική παρουσίαση στην κοινότητα της τάξης, η παραγωγή πρωτότυπου υλικού, η μετατροπή του εκπαιδευτικού από καθοδηγητή σε εμπνευστή είναι βασικές μεθοδολογικές συνιστώσες που ακολουθήθηκαν στη συγκεκριμένη εφαρμογή και προσιδιάζουν στη μέθοδο project και την ανακαλυπτική-διερευνητική μάθηση.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Εκτός από την ανάθεση της εφαρμογής του συγκεκριμένου σεναρίου στο πλαίσιο της πράξης «Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης» του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, η παρούσα εφαρμογή θεωρήθηκε ένα εποικοδομητικό και ευχάριστο διάλειμμα ανάμεσα στη διδασκαλία των δύο άλλων ενοτήτων του μαθήματος. Απαλλαγμένοι, εκπαιδευτικός και μαθητές, από τον ορίζοντα των εξετάσεων μπόρεσαν να ασχοληθούν, έστω σύντομα, με την τρίτη μεγάλη ενότητα του προγράμματος σπουδών και να εξασφαλίσουν μια συνολική κάλυψη της διδακτέας ύλης. Επιπλέον, οι μαθητές είχαν τη δυνατότητα να ασκηθούν στη σύγκριση αφηγηματικού και θεατρικού λόγου, να ακολουθήσουν βιωματικά μερικές από τις συμβάσεις και τις πρακτικές της θεατρικής πράξης και να αντιληφθούν την πολιτική και κοινωνική διάσταση του θεάτρου. Ακόμη, έγινε προσπάθεια να μετεγγράψουν ένα απλό λογοτεχνικό κείμενο σε πολυτροπικό.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο εντάσσεται στη διδακτική ενότητα του «Θεάτρου» της Λογοτεχνίας της Α΄ Λυκείου (Νέο Πρόγραμμα Σπουδών). Επίσης, όπως αναφέρεται και στο συνταγμένο σενάριο, σχετίζεται με τον λογοτεχνικό διάλογο και ειδικά τον θεατρικό διάλογο που παρουσιάζεται στο κεφάλαιο «Διάλογος» της Έκφρασης-Έκθεσης της Α΄ Λυκείου.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Για την υλοποίηση του συγκεκριμένου σεναρίου χρησιμοποιήθηκαν: Η/Υ με σύνδεση στο διαδίκτυο, πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, εφαρμογή κοινωνικής δικτύωσης (Facebook), διαδικτυακή εφαρμογή για την κατασκευή συνεργατικής αφίσας (Padlet), μηχανές αναζήτησης (Google), Youtube, πρόγραμμα αναπαραγωγής ήχου/βίντεο, βιντεοπροβολέας, ψηφιακές φωτογραφικές μηχανές και φυλλομετρητής για την

πρόσβαση σε ιστοσελίδες (Ψηφιοποιημένο Αρχείο του Εθνικού Θεάτρου, προσωπική ιστοσελίδα του Ι. Καμπανέλλη).

Στο πλαίσιο της εφαρμογής, ζητήθηκε από τους μαθητές να δημιουργήσουν πολυτροπικά κείμενα χρησιμοποιώντας επεξεργαστή κειμένου, προκειμένου να κατασκευάσουν τις φωτοϊστορίες τους. Η αρχική σκέψη ήταν να κατασκευάσουν οι μαθητές εικονογραφημένα σενάρια (storyboard) χρησιμοποιώντας ένα δημοφιλές πρόγραμμα στο διαδίκτυο (Storyboardthat). Η ελεύθερη χρήση, όμως, του προγράμματος προβλέπει τα storyboards που δημιουργούνται με αυτόν τον τρόπο να είναι δημόσια διαθέσιμα και να μπορούν να χρησιμοποιηθούν για κάθε σκοπό από τον πάροχο. Εφόσον στη συγκεκριμένη περίπτωση οι μαθητές δε θα χρησιμοποιούσαν σκίτσα αλλά φωτογραφίες τους, απορρίφθηκε αυτό το ενδεχόμενο για λόγους ασφάλειας. Αντί αυτού, τα παιδιά έφτιαξαν τις φωτοϊστορίες τους με τον απλό επεξεργαστή κειμένου και τα εργαλεία της σχεδίασης.

Η ασύγχρονη εξ αποστάσεως επικοινωνία της τάξης εξασφαλίστηκε με τη δημιουργία κλειστής ομάδας στο Facebook («Α1Παραμύθι»). Στον χώρο αυτόν διανεμόταν το υλικό που θα έπρεπε να επεξεργαστούν οι μαθητές, σχόλια και οδηγίες, οι δικές τους προσωρινές αναρτήσεις, παρατηρήσεις κ.ά.

Το υλικό που παρήγαγαν συγκεντρωτικά αναρτήθηκε στη συνεργατική αφίσα Padlet της τάξης («Παραμύθι χωρίς όνομα»). Μολονότι είχε δημιουργηθεί από την εκπαιδευτικό και σελίδα Wiki για τις ανάγκες του σεναρίου («Παραμύθι χωρίς όνομα»), και αυτό προβλεπόταν και στο αρχικό σενάριο, δε χρησιμοποιήθηκε τελικά γιατί οι μαθητές φάνηκαν απρόθυμοι, εφόσον δεν γνώριζαν την εφαρμογή. Στη θέση του χρησιμοποιήθηκε το Padlet, επειδή ήταν πιο εύκολο στη χρήση, δε χρειαζόταν να γίνουν εγγραφές μελών και παρείχε στην εκπαιδευτικό τη δυνατότητα καλύτερης εποπτείας.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Γ' Λυκείου

Ιάκωβος Καμπανέλλης, Το παραμύθι χωρίς όνομα

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός των σχολικών εγχειριδίων

Ιάκωβος Καμπανέλλης. *Θέατρο*, τ. Β. Αθήνα: Κέδρος, 1979.

Ιάκωβος Καμπανέλλης, *Θέατρο*, τ. Η. Αθήνα: Κέδρος, 2010.

Πηνελόπη Δέλτα, *Παραμύθι χωρίς όνομα* [1910]. Αθήνα: Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Ι.Δ. Κολλάρου & Σίας Α.Ε., 1998.

Πηνελόπη Δέλτα, [*Παραμύθι χωρίς όνομα*](#) [1910]. Θεσσαλονίκη: Ρηγόπουλος, 1993.

Υποστηρικτικό υλικό

Μη λογοτεχνικά κείμενα

«Η Ελλάδα τον 20^ο αιώνα» [σειρά στο ένθετο *Επτά Ημέρες-Καθημερινή* της εφημερίδας *Καθημερινή* που δημοσιεύθηκε στα τέλη του 1999 και αφορά την ιστορία της Ελλάδας στον 20^ο αιώνα]. Συγκεκριμένα: «Ελλάδα 1900-1910», «Ελλάδα 1950-1960», «Ελλάδα 1960-1965».

Τα κείμενα για τον Ι. Καμπανέλλη στον [επίσημο διαδικτυακό χώρο](#) για τη ζωή και το έργο του.

Πλάτων Μαυρομούστακος, [«Το Παραμύθι χωρίς όνομα, του Ιάκωβου Καμπανέλλη: Σημειώσεις για μια άτακτη ανάγνωση»](#), από το πρόγραμμα της παράστασης του Εθνικού Θεάτρου (1995) του έργου του Ι. Καμπανέλλη, σελ. 23-37.

Μάριος Πλωρίτης [«Αλληγορικό παραμύθι»](#) από το πρόγραμμα της παράστασης του Εθνικού Θεάτρου (1995) του έργου του Ι. Καμπανέλλη, σελ. 6-9.

Βίντεο

[Πηνελόπη Δέλτα: Το πρόσωπο – Η εποχή – Το έργο.](#)

Εποχές και συγγραφείς: [Πηνελόπη Δέλτα](#).

[Παραμύθι χωρίς όνομα](#) [παράσταση της Κεντρικής Σκηής του Εθνικού Θεάτρου (1995) από το Ψηφιοποιημένο Αρχείο του Εθνικού Θεάτρου].

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α' φάση: Πριν από την ανάγνωση

1^η ώρα (αίθουσα προβολών)

Η εφαρμογή του σεναρίου άρχισε στις 3 Δεκεμβρίου και αφού είχε ολοκληρωθεί η πραγμάτευση της πρώτης θεματικής ενότητας της λογοτεχνίας «Τα φύλα στην λογοτεχνία». Ενημερώθηκαν οι μαθητές πως το παρόν σενάριο αποτελούσε την ενασχόλησή μας με την ειδολογική ενότητα του «Θεάτρου». Συγκεκριμένα, επρόκειτο να ασχοληθούμε με το λογοτεχνικό κείμενο της Πηνελόπης Δέλτα *Παραμύθι χωρίς όνομα*, γραμμένο στις αρχές του 20^{ού} αι., και τη θεατρική διασκευή του από τον Ιάκωβο Καμπανέλλη, γραμμένη πενήντα χρόνια αργότερα. Ποιο ήταν όμως το ιστορικό πλαίσιο εντός του οποίου έγραψαν οι δύο δημιουργοί; Σύμφωνα και με το συνταγμένο σενάριο, για την καλύτερη κατανόηση των δύο κειμένων χρειαζόταν να προηγηθεί η γνωριμία με τα πολιτικά, ιστορικά και πολιτισμικά γεγονότα των δεκαετιών 1900-1910 και 1950-1960. Αναγράφηκαν, λοιπόν, στον πίνακα οι σχέσεις: Τέχνη-Ζωή, Θέατρο-Ιστορία.

Στην ολομέλεια της τάξης έγινε προβολή ιστοσελίδων από το ψηφιακό αρχείο της εφημερίδας *Καθημερινή*, το ένθετο *Επτά Ημέρες-Καθημερινή* και τη σειρά *Η Ελλάδα στον 20^ό αι.*, δημοσιευμένη στα τέλη του 1999. Ειδικότερα επιλέχτηκαν τα ένθετα [«Ελλάδα 1900-1910»](#), [«Ελλάδα 1950-1960»](#), [«Ελλάδα 1960-1965»](#). Ερωτήματα που προτεινόταν στο συνταγμένο σενάριο και τέθηκαν στη διαδικασία της εφαρμογής ήταν:

- *Ποια η εικόνα της Ελλάδας μετά την ήττα στον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 και την επιβολή του διεθνούς οικονομικού ελέγχου στα οικονομικά της χώρας;*

- Ποια τα δύο μεγάλα ζητήματα που υπογραμμίζουν την ανάγκη για εθνική ολοκλήρωση;
- Ποια πολιτική προσωπικότητα θα αναδειχθεί με την είσοδο του 20^{ου} αιώνα;
- Το κίνημα στο Γουδί τον Αύγουστο του 1909 τι υπογράμμισε για την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα;
- Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα το γλωσσικό ζήτημα συνδέεται με τη γενικότερη προαγωγή της ελληνικής κοινωνίας;
- Ποιες λογοτεχνικές προσωπικότητες σημαδεύουν τη συγκεκριμένη δεκαετία;
- Ποια είναι η μεγάλη πρόκληση για την ελληνική κοινωνία τη δεκαετία 1950-1960; Ποιο εθνικό θέμα αναδεικνύεται;
- Ποιες πολιτικές προσωπικότητες αναλαμβάνουν καθοριστικό ρόλο;
- Ποιες είναι οι τρεις λογοτεχνικές γενιές που συνυπάρχουν τη συγκεκριμένη δεκαετία;
- Ποια δραστηριότητα παρουσιάζεται στον χώρο του θεάτρου και της μουσικής;

Μέσα από αυτά τα ερωτήματα των ο ποιών η απάντηση, με τη βοήθεια των τριών ψηφιακών ενθέτων της *Καθημερινής*, οδηγεί στη σκιαγράφηση της Ελλάδας των αρχών και του μέσου του 20^{ου} αι., έγινε προσπάθεια να καταφανεί η πολιτική κατάσταση στις δύο αυτές εποχές, τα κύρια κοινωνικά προβλήματα που υπήρχαν, οι πολιτιστικές τάσεις και τα πρόσωπα που κυριαρχούσαν. Στην πρώτη περίοδο έχουμε έντονες ακόμη τις εθνικές επιδιώξεις για αλύτρωτες περιοχές (Κρητικό ζήτημα, Μακεδονικό ζήτημα), οικονομική κρίση (πτώχευση 1893), τον απόηχο πολεμικών περιπετειών (ατυχής πόλεμος 1913), δυσαρέσκεια εξαιτίας του παλαιοκομματισμού, πολιτικές ανακατατάξεις (κίνημα στο Γουδί), κοινωνικές ανακατατάξεις (Κιλελέρ), μετανάστευση (Αμερικανικό όνειρο), γλωσσικό ζήτημα. Υπήρξε περίοδος έντονης αστάθειας και αναταραχής, αλλά και περίοδος οραματισμού και μεγαλοϊδεατισμού· μια εποχή που αναζητούσε τους ήρωές της, τους χαρισματικούς ηγέτες που θα την τραβούσαν από το τέλμα (πρβλ. το αδιάφθορο Βασιλόπουλο της Π. Δέλτα).

Πενήντα χρόνια μετά, έχει πια με οδυνηρό τρόπο λυθεί το εδαφικό ζήτημα και η χώρα βρίσκεται σε πορεία ανόρθωσης, κατασκευάζονται μεγάλα έργα υποδομής: η Ελλάδα γίνεται εξωστρεφής (ένταξη στο ΝΑΤΟ, προκαταρτικές εργασίες για ένταξη σε ΕΕ), διαμορφώνονται πολιτικές ιδεολογίες που μετεξελισσόμενες οδηγούν στον σύγχρονο πολιτικό χάρτη της χώρας (δημιουργία ΕΡΕ, ΕΔΑ, Ένωσης Κέντρου), ενώ ως προς τα κοινωνικά ζητήματα καθιερώνεται η γυναικεία ψήφος και γίνονται ισχυρότερες οι διεκδικήσεις της νεολαίας. Και όλα αυτά έχουν ως ευρύτερο φόντο τον κυπριακό αγώνα. Η χώρα αντιμετωπίζει έντονα ακόμη προβλήματα, αλλά στη συνείδηση πολλών ανθρώπων της εποχής, η λύση δε θα δινόταν από τα μεμονωμένα άτομα, αλλά θα ερχόταν με κοινωνικούς αγώνες (πρβλ. ο λαός με συμβολικούς τους εκπρόσωπους τη Φτωχομάνα, τον Σιδερά κ.ά. στον Ι. Καμπανέλλη).

Αφού ολοκληρώθηκε ο σχολιασμός του ιστορικού πλαισίου, διανεμήθηκε σε φωτοτυπία η περίληψη του αφηγηματικού παραμυθιού της Π. Δέλτα και του θεατρικού παραμυθιού του Ι. Καμπανέλλη. Έμφαση δόθηκε ιδιαίτερα στη «Δίκη του Σιδερά» και ενημερώθηκαν οι μαθητές ότι αυτό το απόσπασμα θα μελετούσαμε και θα συγκρίναμε στα δύο αφηγήματα.

Το τελευταίο θέμα με το οποίο ασχοληθήκαμε αυτήν τη διδακτική ώρα ήταν τα παραμυθικά στοιχεία των κειμένων μας. Μολονότι η αρχική πρόβλεψη² ήταν αυτά να προκύψουν από τον διάλογο της διδάσκουσας με τους μαθητές, η πίεση του χρόνου οδήγησε στην απευθείας αναγραφή τους από την εκπαιδευτικό στον πίνακα: η δράση του ήρωα εμφανίζει κάποιες από τις λειτουργίες του V. Propp (*αναχώρηση του ήρωα, δοκιμασία, λύση-εκτέλεση άθλου, επιστροφή, καταξίωση*), υπάρχει πάλι καλού και κακού, οι ήρωες είναι απλοί και χωρίζονται σε συμπαραστάτες ή σε αντιπάλους, ο χρόνος και ο χώρος είναι αόριστα, τα ονόματα των προσώπων απορρέουν από ένα χαρακτηριστικό τους κ.ά.

² Στο συνταγμένο σενάριο επισημαίνει τα παραμυθικά στοιχεία η εκπαιδευτικός στη Β' φάση και αναθέτει σε μια ομάδα την 6^η ώρα να εντοπίσει, να χρωματίσει και να υπομνηματίσει παραμυθικές περιγραφές.

Το απόσπασμα της συνέντευξης του Ι. Καμπανέλλη και το κοινό φύλλο εργασίας του αρχικού σεναρίου για την ώρα αυτή παραλείφθηκαν.

2^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Οι μαθητές χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες των πέντε ή τεσσάρων ατόμων (συνολικός αριθμός μαθητών τμήματος δεκαεννέα) και κάθε ομάδα τοποθετήθηκε μπροστά σε έναν Η/Υ του εργαστηρίου. Η επιλογή έγινε με κλήρωση, τυχαία και κάποιοι μαθητές διαμαρτυρήθηκαν, αλλά δε χρειάστηκε τελικά να γίνουν αλλαγές. Πριν την έναρξη της δεύτερης διδακτικής ώρας η εκπαιδευτικός είχε δημιουργήσει μια κλειστή ομάδα στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook (όνομα «Α1 Παραμύθι») και είχε φροντίσει να κάνει μέλη της όλους τους μαθητές του τμήματος. Σε αυτήν είχαν αναρτηθεί τα φύλλα εργασίας των ομάδων. Έτσι, κάθε ομάδα μέσα από τον λογαριασμό ενός μέλους της μπήκε στο δίκτυο και κατέβασε το φύλλο εργασίας που της αναλογούσε.

Η 1^η ομάδα έπρεπε να ασχοληθεί με τη βιογραφία της Πηνελόπης Δέλτα. Παρακολούθησε δύο βίντεο: α) την εκπομπή [Εποχές και συγγραφείς](#) της ΕΡΤ και β) την εκπομπή [Βιογραφίες σημαντικών ελλήνων δημιουργών, Πηνελόπη Δέλτα](#) του Υπουργείου Πολιτισμού, διαθέσιμα στο YouTube. Στόχος ήταν να δημιουργήσει μια παράγραφο 150-200 λέξεων, σε ένα αρχείο Word, με τους σημαντικότερους σταθμούς της ζωής της Πηνελόπης Δέλτα, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα το ήθος και την προσωπικότητά της. Μετά τη συγγραφή της παραγράφου, την αποθήκευσε σε φάκελό της στην επιφάνεια εργασίας και την ανήρτησε στην ψηφιακή ομάδα του Facebook «Α1 Παραμύθι».

Η 2^η ομάδα έπρεπε να ασχοληθεί με τη βιογραφία του Ιάκωβου Καμπανέλλη. Πλοηγήθηκαν στον [επίσημο διαδικτυακό χώρο](#) για τη ζωή και το έργο του. Ο στόχος τους ήταν παρόμοιος με της 1^{ης} ομάδας, να γράψουν μία παράγραφο 150-200 λέξεων με τους σημαντικότερους σταθμούς της ζωής του Καμπανέλλη και να αναδείξουν το

ήθος και την προσωπικότητά του. Η αποθήκευση του αρχείου Word θα γινόταν σε φάκελο στην επιφάνεια εργασίας και στο «Α1 Παραμύθι».

Οι δύο άλλες ομάδες έπρεπε με παρόμοιο τρόπο να δημιουργήσουν κείμενα (150-200 λέξεων), που όμως στη συγκεκριμένη περίπτωση θα απέδιδαν περιληπτικά ένα άλλο κείμενο ή τμήμα κειμένου, αντλημένο από το πρόγραμμα της παράστασης του Εθνικού Θεάτρου, το 1995.

Η 3^η ομάδα είχε να μελετήσει το κείμενο του Πλ. Μαυρομούστακου: [«Το Παραμύθι χωρίς όνομα, του Ιάκωβου Καμπανέλλη: Σημειώσεις για μια άτακτη ανάγνωση»](#), ιδιαίτερα τις σελίδες 27-32 και να καταγράψει στοιχεία που αποδεικνύουν τη “συνομιλία” των δύο κειμένων.

Η 4^η ομάδα είχε να μελετήσει το κείμενο του Μ. Πλωρίτη [«Αλληγορικό παραμύθι»](#) και να καταδείξει την πολιτική αλληγορία που αποτελεί το έργο της Π. Δέλτα και την πολιτικοκοινωνική σάτιρα που αποτελεί η θεατρική διασκευή του Ι. Καμπανέλλη.

Ζητήθηκε όλα τα κείμενα των ομάδων να αναρτηθούν εκτός από την ομάδα «Α1 Παραμύθι» και στο Padlet της τάξης (όνομα: «Παραμύθι χωρίς όνομα»). Κοινοποιήθηκε το link του στην ομάδα και δόθηκε κωδικός πρόσβασης στους μαθητές.

Ως προς το συνταγμένο σενάριο έγινε συμπύκνωση των δραστηριοτήτων της δεύτερης και τρίτης ώρας της Α΄ φάσης. Διατηρήθηκε η λογική κάθε ομάδα να συνεισφέρει με μια παράγραφο της στη συνολική πραγμάτευση του θέματος, συγχωνεύτηκαν όμως οι δύο θεματικές, που στο αρχικό σενάριο αποτελούσαν και χωριστά άρθρα: «Δύο προσωπικότητες-Δύο εποχές: Π. Δέλτα-Ι. Καμπανέλλης» και «Π. Δέλτα, Παραμύθι χωρίς όνομα, και Ι. Καμπανέλλη, Το παραμύθι χωρίς όνομα: τα πρώτα στοιχεία για την παράστασή τους».

Πρόέκυψαν μικρά προβλήματα κατά τη διαδικασία της εφαρμογής. Οι ομάδες καθυστέρησαν να τακτοποιηθούν και να ανοίξουν το φύλλο εργασίας τους. Η 1^η

ομάδα που έπρεπε να ακούσει βίντεο, είχε πρόβλημα με τον ήχο και χρειάστηκε να αντικατασταθούν τα ηχεία τους. Προχωρούσαν μεθοδικά αλλά αργά και μέχρι το τέλος της ώρας είχαν επεξεργαστεί το μισό βίντεο. Χρειάστηκε να απασχοληθούν μέλη της ομάδας κάποια άλλη ώρα για να ολοκληρώσουν.

Η 2^η ομάδα που ασχολήθηκε με τη βιογραφία του Καμπανέλλη, δε μετέγραψε όμως το κείμενο με την τεχνική της σύνταξης περίληψης³, αρκέστηκε στην αντιγραφή και επικόλληση αποσπασμάτων του πρωτότυπου κειμένου. Τους υπενθύμισα τον περιορισμό των λέξεων και την ανάγκη το κείμενό τους να έχει συνοχή και συνεκτικότητα. Ολοκλήρωσαν και το ανήρτησαν και στο Facebook και στο Padlet.

Η 3^η ομάδα παρανόησε τις οδηγίες και κατέβασε το φύλλο εργασίας της 1^{ης} ομάδας. Ξεκίνησε, λοιπόν, να γράφει τη βιογραφία της Π. Δέλτα, αλλά όχι στηριζόμενη στο βίντεο, κάνοντας απλώς επικόλληση αποσπασμάτων από τη Wikipedia. Εκτός αυτού, ο υπολογιστής που χρησιμοποιούσε ήταν πολύ δυσλειτουργικός, φαινόταν να έχει προσβληθεί από ιό, και τους ζητήθηκε τελικά να αλλάξουν και υπολογιστή και το θέμα τους. Αυτονόητα η εργασία τους έμεινε ατελής.

Το ίδιο συνέβη και με την εργασία της 4^η ομάδας. Καθυστέρησαν, επειδή το link στο φύλλο εργασίας τους για την ιστοσελίδα του οπτικοακουστικού αρχείου του Εθνικού Θεάτρου δε λειτουργούσε και χρειάστηκαν βοήθεια για να το επισκεφτούν. Ήταν επίσης αργοί στη δουλειά τους. Οι τρεις από τις τέσσερις ομάδες χρειάστηκε να ολοκληρώσουν σε επόμενο διάλειμμα⁴.

³ Υπενθυμίζεται πως η διδασκαλία της παραγωγής της περίληψης εντάσσεται στη διδακτέα ύλης της Β΄ Λυκείου.

⁴ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων τα αρχεία delta_omada1 και alligoriko_omada4.

Β' φάση: ανάγνωση

3^η ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Αφού έγινε η γνωριμία με το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο έζησαν οι δύο δημιουργοί, με βασικά στοιχεία της ζωής τους, με τη γενικότερη πλοκή και με κάποια χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου έργου που μας απασχολεί, είτε ως αφηγηματικού κειμένου είτε ως θεατρικού, στην αρχή της επόμενης κύριας φάσης της ανάγνωσης, ασχοληθήκαμε με τα ίδια τα κείμενα. Οι εργασίες της προηγούμενης φάσης ολοκληρώθηκαν και ήταν στη διάθεση όλων των παιδιών, εφόσον είχαν αναρτηθεί στην ομάδα «Α1 Παραμύθι» και στον τοίχο του Padlet «Παραμύθι χωρίς όνομα».

Υπήρχε η πρόβλεψη για αυτήν τη διδακτική ώρα στην ολομέλεια να διαβαστούν αποσπάσματα από το βιβλίο της Π. Δέλτα και να παρακολουθήσουν οι μαθητές τα αντίστοιχα αποσπάσματα από τη θεατρική παράσταση του έργου του Ι. Καμπανέλλη (Ψηφιοποιημένο Αρχείο του Εθνικού Θεάτρου). Ο σχεδιασμός ήταν να γίνει αυτό στην αίθουσα πληροφορικής, όπου υπήρχε σύνδεση με το διαδίκτυο (για να συνδεθούμε με την ενότητα «Παραστάσεις» του Ψηφιοποιημένου Αρχείου του Εθνικού Θεάτρου και να δούμε την [παράσταση](#) του έργου του Ι. Καμπανέλλη), μεγάλη οθόνη και σταθερά τοποθετημένο προβολικό μηχάνημα. Μια αλλαγή στο ωρολόγιο πρόγραμμα, όμως, μας στέρησε το εργαστήριο για εκείνη την ώρα. Με τη βοήθεια ενός laptop και του φορητού βιντεοπροβολέα του σχολείου, ξεπεράστηκε αυτή η δυσκολία, γιατί ευτυχώς στις αίθουσες διδασκαλίας υπήρχε η δυνατότητα ενσύρματης σύνδεσης στο διαδίκτυο. Βέβαια, η αναγκαστική διαδικασία σύνδεσης προκάλεσε επιπλέον καθυστέρηση.

Όταν ξεκίνησε, λοιπόν, η Β' φάση, αναγνώστηκε το Β' κεφάλαιο «Παλάτι και Παλατιανοί» (σ. 18-26) και απόσπασμα από το Δ' κεφάλαιο «Στο Γυρισμό» (σ. 49-55) από το *Παραμύθι χωρίς όνομα* της Π. Δέλτα⁵. Από την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου, ενώ αρχικά υπήρχε πρόθεση να προβληθούν τα πρώτα 27:30 λεπτά (Πράξη

⁵ Πρόκειται για την έκδοση Π.Σ. Δέλτα, *Παραμύθι χωρίς όνομα*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1998.

Πρώτη, Εικόνα πρώτη: «Στο Παλάτι», Εικόνα δεύτερη: «Η δίκη στην πλατεία»), αυτό κατέστη αδύνατο, και παρουσιάστηκαν αποσπασματικά επιλεγμένες εικόνες. Ζητήθηκε από τους μαθητές να ολοκληρώσουν την προβολή στο σπίτι τους. Ήδη στην ομάδα «Α1Παραμύθι» υπήρχε σύνδεσμος με τη συγκεκριμένη σελίδα του ψηφιακού αρχείου του Εθνικού Θεάτρου, καθώς και σύνδεσμος με το [ψηφιοποιημένο βιβλίο της Π. Δέλτα](#) σε εκδόσεις Β. Ρηγόπουλου από το ISSUU.

4^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Σε σχέση με το συνταγμένο σενάριο η απόκλιση ήταν μεγάλη, γιατί η χρονική διάρκεια της Β΄ φάσης συρρικνώθηκε στο 1/3 του προβλεπόμενου χρόνου. Η ολομέλεια της τάξης ήρθε σε επαφή, όχι με το σύνολο, αλλά με τμήματα των έργων των δύο δημιουργών και όταν χωρίστηκαν οι μαθητές σε ομάδες, περιορίστηκαν στη σύγκριση των αποσπασμάτων που μελέτησαν. Τα αποσπάσματα στα οποία εστίασαμε αφορούσαν στη δίκη του σιδερά. Διαμορφώθηκε ένα φύλλο εργασίας με άξονες σύγκρισης, τον καθένα από τους οποίους έπρεπε να εξετάσει και μία ομάδα.

Έγινε προσπάθεια να ακολουθηθεί εν μέρει η φιλοσοφία του συνταγμένου σεναρίου (προτιμήθηκε ο δεύτερος από τους τρεις στόχους της Β΄ φάσης), καθώς συνδυάσαμε δραστηριότητες που θα ανατίθεντο στις ομάδες την 6^η και 7^η ώρα, με ένα ενιαίο φύλλο εργασίας ([φύλλο εργασίας 2](#): σύγκριση Δέλτα-Καμπανέλλη) για όλες τις ομάδες, στη διάρκεια της δεύτερης διδακτικής ώρας της εφαρμογής.

Οι άξονες, λοιπόν, σύγκρισης των δύο αποσπασμάτων που πραγματεύονται τη δίκη του Σιδερά ήταν οι εξής:

1. Η πλοκή των συγκεκριμένων αποσπασμάτων. Ο τόπος και ο χρόνος.
2. Τα πρόσωπα που εμφανίζονται και τα ονόματά τους. Προσωπική και ανώνυμη παρουσία. Άρχοντες και αρχόμενοι.
3. Ο χαρακτήρας και το ήθος των προσώπων. Το αξιακό τους σύστημα.
4. α) Στοιχεία ειρωνείας και σάτιρας στα δύο κείμενα.
β) Παρουσία διδακτισμού.

γ) Πώς επηρεάζει η συγκεκριμένη ιστορική πραγματικότητα τη διαμόρφωση των έργων;

Η 1^η ομάδα ανέλαβε τον πρώτο άξονα, η δεύτερη τον δεύτερο κ.ο.κ. Κατέβασαν το φύλλο εργασίας από την ομάδα «Α1Παραμύθι» του Facebook. Για την καλύτερη μελέτη των κειμένων κρίθηκε σκόπιμο να μοιραστούν σε φωτοτυπία τα δύο αποσπάσματα από τα έργα της Δέλτα και του Καμπανέλλη, εφόσον παρουσιάστηκε πρόβλημα στο άνοιγμα του ψηφιακού βιβλίου της Δέλτα. Οι ομάδες δούλεψαν στη διάρκεια της ώρας χωρίς ιδιαίτερες ερωτήσεις προς την εκπαιδευτικό.

Η 3^η ομάδα είχε ακόμη όμως μια ατυχία. Διάλεξε να εργαστεί ξανά στον Η/Υ που είχε εμφανίσει προβλήματα στην τελευταία εργασία τους και σε κάποια στιγμή τερμάτισε απροειδοποίητα τη λειτουργία του. Έχασαν το κείμενο που είχαν γράψει, επειδή δεν είχαν προνοήσει να το αποθηκεύσουν και αναγκάστηκαν να ξεκινήσουν από την αρχή. Στο τέλος της ώρας, δεν είχαν ολοκληρώσει την εργασία τους. Υπήρχαν επιπλέον δυσκολίες στη συνεργασία ανάμεσα στα μέλη αυτής της ομάδας και σε κάποια σημεία υπήρξε και όξυνση. Επίσης, έλειπαν τη συγκεκριμένη ώρα δύο μέλη της 1^{ης} ομάδας, οι άλλοι δύο όμως που παραβρίσκονταν δούλεψαν πρόθυμα. Η 2^η ομάδα τέλειωσε την εργασία της εντός του προβλεπόμενου χρόνου και την ανήρτησε στο Facebook και στον τοίχο του Padlet, ενώ η 1^η και η 4^η στη διάρκεια του διαλείμματος.

Ενώ η κάθε ομάδα ανέβασε στο «Α1Παραμύθι» από ένα αρχείο με συμπληρωμένο μόνο τον άξονα που πραγματεύτηκε, η εκπαιδευτικός συγκέντρωσε σε ενιαίο πίνακα και τους τέσσερεις άξονες και τον αποθήκευσε σε αρχείο Word⁶. Αυτό αναρτήθηκε τελικά στον τοίχο του Padlet. Η εκπαιδευτικός επιμελήθηκε μόνο τα ορθογραφικά λάθη και τη στίξη των κειμένων. Αξιοσημείωτο είναι πως στην ψηφιακή γραφή οι μαθητές συχνά χρησιμοποίησαν ατονικό σύστημα. Ακόμη, έμεναν στην απλή καταγραφή στοιχείων, σπάνια προέβαιναν σε σχολιασμό και όταν το

⁶ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο axones_sigrisis.

έκαναν, συχνά αυτός ήταν επιφανειακός. Εκτός από το απλοϊκό ύφος τους, υπήρχαν και προβλήματα συνεκτικότητας στα κείμενά τους παρά τη μικρή έκταση.

5^η ώρα (αίθουσα εκδηλώσεων)

Στο συνταγμένο σενάριο προβλεπόταν στη Γ' φάση η παράσταση αποσπάσματος από το έργο του Ι. Καμπανέλλη από θεατρική ομάδα. Στην εφαρμοσμένη διασκευή του που επιχειρήθηκε εδώ, έγινε η προετοιμασία από όλα τα παιδιά του τμήματος για μια παράσταση του αποσπάσματος της δίκης του Σιδερά: α) όπως σκηνοθετικά ορίζεται στο θεατρικό κείμενο του Ι. Καμπανέλλη και β) όπως φαντάστηκαν οι μαθητές ότι μπορεί να αποδοθεί η δίκη του Σιδερά του λογοτεχνικού κειμένου της Π. Δέλτα.

Αυτή η δραστηριότητα αποτέλεσε και τον βιωματικό τρόπο προσέγγισης των κειμένων μας. Υπήρξε η στιγμή της εφαρμογής που περισσότερο ενθουσίασε τα παιδιά. Στην αρχή ήταν διστακτικά και τους πρότεινα να συμμετάσχουν όσοι ήθελαν στην παράσταση και οι υπόλοιποι να γίνουν φωτογράφοι τους. Η επιθυμία συμμετοχής όμως ήταν καθολική και άλλαξε ο αρχικός σχεδιασμός. Θα παριστάναμε τη δίκη του Σιδερά και από τη σκοπιά της Π. Δέλτα και από τη σκοπιά του Ι. Καμπανέλλη⁷. Όσοι συμμετείχαν στη μια παράσταση θα γίνονταν οι φωτογράφοι της άλλης και εναλλάξ. Εκτός από ένα κορίτσι, τα υπόλοιπα δεκαοχτώ παιδιά, φόρεσαν κουστούμια, έφεραν κατάλληλα παπούτσια, βοήθησαν στη σκηνογραφία, μπήκαν στον ρόλο του ηθοποιού και του φωτογράφου και έδειξαν γενικά μεγάλη προθυμία συμμετοχής. Εξοικειώθηκαν με την παρουσία τους στη σκηνή, με το παίξιμο ενός ρόλου, με τις σκηνογραφικές συμβάσεις.

Για τα κουστούμια των μαθητών-χωρικών εφοδιαστήκαμε με παραδοσιακές στολές που δανειστήκαμε από τον Πνευματικό & Πολιτιστικό Σύλλογο του

⁷ Στα δύο κείμενα υπάρχουν αρκετές διαφορές: στο κείμενο της Π. Δέλτα, το Βασιλόπουλο με την αδελφή του Ειρήνη συναντούν τον Δικαστή στο σπίτι του, μετά τη δίκη και με τη δυναμική παρέμβαση του πρώτου ο Σιδεράς ελευθερώνεται. Στο κείμενο του Ι. Καμπανέλλη, η δίκη ξεκινά στην πλατεία, μπροστά στον λαό, παρεμβαίνει η Φτωχομάνα, η αδελφή του και προκαλεί την επέμβαση του Βασιλόπουλου που αρχικά είναι απρόθυμο και θέλει να διατηρήσει την ανωνυμία του.

δημοτικού μας διαμερίσματος. Για τη βασιλοπούλα και τους δικαστές δανειστήκαμε κοστούμεια από τη θεατρική ομάδα του δήμου. Για τους Σιδεράδες, τους φύλακές τους⁸ και τα βασιλόπουλα χρησιμοποιήθηκαν ευφάνταστες πρακτικές λύσεις.

Προκειμένου να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη συνοχή στην ομάδα των παιδιών και να αυξηθεί η δυναμική της, είχε προηγηθεί μια τεχνική θεατρικού παιχνιδιού⁹. Εφαρμόστηκε μια τεχνική θεατρικού παιχνιδιού και στη συνέχεια, αυτή της παγωμένης εικόνας. Όση ώρα η εκπαιδευτικός διάβαζε τα δύο αποσπάσματα, οι μαθητές πάγωναν τις κινήσεις τους, δημιουργώντας εκφραστικές εικόνες. Το αποτέλεσμα ήταν θετικό και ευχάριστο.

Γ' Φάση: μετά την ανάγνωση

6^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Οι φωτογράφοι των παραστάσεων ανέβασαν τις φωτογραφίες τους στο άλμπουμ που δημιουργήσαμε για αυτόν τον σκοπό στην ομάδα του Facebook. Έτσι, κατά τη συγκεκριμένη ώρα της Γ' φάσης, οι μαθητές χωρισμένοι πάλι στις ομάδες τους ασχολήθηκαν με το [φύλλο εργασίας 3](#). Κάθε ομάδα έπρεπε να φτιάξει τη φωτοϊστορία της σύμφωνα με μια φόρμα-πρότυπο. Οι δύο πρώτες ομάδες ασχολήθηκαν με τη «Δίκη στην πλατεία» του Ι. Καμπανέλλη και οι επόμενες με τη «Δίκη του Σιδερά» της Π. Δέλτα. Τα υλικά που χρησιμοποίησαν ήταν απλά: επεξεργαστής κειμένου, πρόγραμμα επεξεργασίας φωτογραφιών, γραμμή εργαλείων σχεδίασης. Η δημιουργία storyboards με γνωστό ελεύθερο διαδικτυακό πρόγραμμα απορρίφθηκε για λόγους ασφαλείας, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω.

Σε αυτήν τη φάση, η 3^η ομάδα ήταν αυτή που προχώρησε πιο γρήγορα και ολοκλήρωσε την ιστορία της. Η 1^η και η 2^η ακολούθησαν με καλό ρυθμό, ενώ η 4^η καθυστέρησε στην επιλογή φωτογραφιών. Για να τελειώσει η εργασία των άλλων

⁸ Προστέθηκε αυτός ο ρόλος.

⁹ Οι μαθητές, πιασμένοι με τα χέρια τους σε δύο αλληλένδετους κύκλους, προσπαθούν να λυθούν χωρίς να αφήσουν το χέρι του συμμαθητή τους.

ομάδων, χρειάστηκε να αφιερώσουμε τμήμα επόμενης διδακτικής ώρας¹⁰. Οι τέσσερις φωτοϊστορίες αναρτήθηκαν στον τοίχο μας στο Padlet, όπως και οι υπόλοιπες εργασίες¹¹.

¹⁰ Βλ. ό.π. τα αρχεία fotoistoria_omada1 και fotoistoria_omada3. Τα πρόσωπα των μαθητών αλλοιώθηκαν σκόπιμα για λόγους προστασίας.

¹¹ Βλ. ό.π. το padlet_screenshot.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α΄ φάση: 2^η διδακτική ώρα, εργαστήριο πληροφορικής

ΟΜΑΔΑ 1^η

Βιογραφία Πηνελόπης Δέλτα

Πλοηγηθείτε στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις:

<http://www.youtube.com/watch?v=2fc49LbdLoU&feature=related> εκπομπή: *Εποχές και συγγραφείς* της ΕΡΤ (διάρκεια: 52 λεπτά)

<http://www.youtube.com/watch?v=SNYRxcEeR-s&feature=related> *Βιογραφίες σημαντικών ελλήνων δημιουργών* του Υπουργείου Πολιτισμού (διάρκεια: 16 λεπτά)

Αποδώστε σε ένα κείμενο 150-200 λέξεων τα σημαντικότερα σημεία της ζωής της Πηνελόπης Δέλτα. Αποθηκεύστε το κείμενό σας σε αρχείο Word και στον φάκελο της ομάδας σας. Κατόπιν, αναρτήστε το στον ψηφιακό πίνακα ανακοινώσεων (Padlet) του σεναρίου.

ΟΜΑΔΑ 2η

Βιογραφία Ιάκωβου Καμπανέλλη

Επισκεφτείτε τον [επίσημο διαδικτυακό χώρο \(www.kambanellis.gr\)](http://www.kambanellis.gr) για τη [ζωή](#) και το έργο του Ιάκωβου Καμπανέλλη. Εντοπίστε τη σελίδα που αφορά τη βιογραφία του και με βάση το κείμενο αποδώστε περιληπτικά σε ένα κείμενο 150-200 λέξεων τα σημαντικότερα σημεία της ζωής του Ιάκωβου Καμπανέλλη. Αποθηκεύστε το κείμενό σας σε αρχείο Word και στον φάκελο της ομάδας σας. Κατόπιν, αναρτήστε το στον ψηφιακό πίνακα ανακοινώσεων (Padlet) του σεναρίου.

ΟΜΑΔΑ 3η

Η συνάντηση των δύο κειμένων

Στην ενότητα «Παραστάσεις» του Ψηφιοποιημένου Αρχείου του Εθνικού Θεάτρου, εντοπίστε την [παράσταση](#) του έργου του Ι. Καμπανέλλη *Το παραμύθι χωρίς όνομα* και στο «Οπτικοακουστικό» υλικό της παράστασης ξεφυλλίστε το πρόγραμμα. Διαβάστε το κείμενο του Πλ. Μαυρομούστακου: [«Το Παραμύθι χωρίς όνομα, του Ιάκωβου Καμπανέλλη: Σημειώσεις για μια άτακτη ανάγνωση»](#). Προσέξτε ιδιαίτερα τις σελίδες 27-32.

Αποδώστε περιληπτικά σε ένα κείμενο 150- 200 λέξεων τα σημαντικότερα σημεία του άρθρου του Μαυρομούστακου. Αποθηκεύστε το κείμενό σας σε αρχείο Word και στον φάκελο της ομάδας σας. Κατόπιν, αναρτήστε το στον ψηφιακό πίνακα ανακοινώσεων (Padlet) του σεναρίου.

ΟΜΑΔΑ 4η

Αλληγορικό παραμύθι

Στην ενότητα «Παραστάσεις» του Ψηφιοποιημένου Αρχείου του Εθνικού Θεάτρου, εντοπίστε την [παράσταση](#) του έργου του Ι. Καμπανέλλη *Το παραμύθι χωρίς όνομα* και στο «Οπτικοακουστικό» υλικό της παράστασης ξεφυλλίστε το πρόγραμμα. Διαβάστε το κείμενο του [Μ. Πλωρίτη «Αλληγορικό παραμύθι»](#) (σελ. 8-10).

Αποδώστε περιληπτικά σε ένα κείμενο 150-200 λέξεων τα σημαντικότερα σημεία του άρθρου του Πλωρίτη. Αποθηκεύστε το κείμενό σας σε αρχείο Word και στον φάκελο της ομάδας σας. Κατόπιν, αναρτήστε το στο ψηφιακό πίνακα ανακοινώσεων (Padlet) του σεναρίου.

Β' φάση: 2^η διδακτική ώρα, εργαστήριο πληροφορικής

Φύλλο εργασίας 2

Σύγκριση Δέλτα-Καμπανέλλη

Διαβάστε από το βιβλίο της **Π. Δέλτα** το κεφάλαιο Β «Παλάτι και Παλατιανοί» (σ. 18-26) και από το κεφ. Δ' «Στο γυρισμό» τις σ. 39-55.

Παρακολουθήστε απόσπασμα από την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου του έργου του **Καμπανέλλη** (πράξη πρώτη: εικόνα πρώτη «Στο παλάτι», εικόνα δεύτερη «Η δίκη στην πλατεία»).

Συγκρίνετε και εντοπίστε ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στο λογοτεχνικό και το θεατρικό κείμενο, λαμβάνοντας υπόψη τους παρακάτω άξονες.

Πώς συνομιλούν οι δύο δημιουργοί;

Άξονες σύγκρισης αποσπασμάτων έργων Π.Δέλτα και Ι. Καμπανέλλη	
1. Η πλοκή των συγκεκριμένων αποσπασμάτων. Ο τόπος και ο χρόνος.	
2. Τα πρόσωπα που εμφανίζονται και τα ονόματά τους. Προσωπική και ανώνυμη παρουσία. Άρχοντες και αρχόμενοι.	

3.Ο χαρακτήρας και το ήθος των προσώπων. Το αξιακό τους σύστημα.	
4.α)Στοιχεία ειρωνείας και σάτιρας στα δύο κείμενα. β) Παρουσία διδακτισμού. γ) Πώς επηρεάζει η συγκεκριμένη ιστορική πραγματικότητα τη διαμόρφωση των έργων;	

Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να πραγματευτεί έναν άξονα και συγγράφει ένα κείμενο (μία παράγραφο). Ενώνονται οι τέσσερις παράγραφοι σε ένα ενιαίο κείμενο με συνοχή και με τίτλο «Ο διάλογος του Ιάκωβου Καμπανέλλη με την Πηνελόπη Δέλτα στο Παραμύθι χωρίς όνομα» και δημοσιεύεται στον ψηφιακό πίνακα του σεναρίου (Padlet).

Γ' φάση: 1^η διδακτική ώρα, εργαστήριο πληροφορικής

Φύλλο εργασίας 3

Από το φωτογραφικό υλικό που συγκεντρώθηκε από την παράσταση των δύο αποσπασμάτων:

- η 1^η και η 2^η ομάδα θα επιλέξουν τέσσερις φωτογραφίες από την παράσταση της «Δίκης στην πλατεία» του Ι. Καμπανέλλη και
- η 3^η και η 4^η ομάδα θα επιλέξουν τέσσερις φωτογραφίες από την παράσταση της «Δίκης του Σιδερά» της Π. Δέλτα.

Οι φωτογραφίες θα πρέπει να είναι επιλεγμένες ώστε να αποδίδουν την πλοκή και να συνιστούν τη φωτοϊστορία του αποσπάσματος. Τοποθετήστε τις σε ένα αρχείο Word, σύμφωνα με το πρότυπο της **Φόρμας Φωτοϊστορίας** που ακολουθεί, και προσθέστε λόγια στους χαρακτήρες με τα εργαλεία της σχεδίασης. Την περιληπτική απόδοση όσων μεσολαβούν ανάμεσα στις φωτογραφίες να την καταγράψετε μέσα σε πλαίσια κειμένου που θα εισαγάγετε.

Φόρμα Φωτοϊστορίας

ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΔΕΛΤΑ/ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗΣ
ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΧΩΡΙΣ ΟΝΟΜΑ
ΚΕΦ. Β: Η δίκη του Σιδερά/ Η δίκη στην πλατεία.

Στο μεταξύ
.....

Στο μεταξύ

Στο μεταξύ
.....

Στο μεταξύ

Ζ. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Στο συνταγμένο σενάριο προτείνεται: «Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Θεάτρου (27 Μαρτίου) το σενάριο θα μπορούσε να αποτελέσει τη γνωστική βάση για ένα αφιέρωμα στον θεατρικό συγγραφέα Ι. Καμπανέλλη». Προεκτείνοντας αυτήν την ενδιαφέρουσα πρόταση, προσθέτουμε ότι θα μπορούσε να προετοιμαστεί θεατρική παράσταση μιας διασκευής από το *Παραμύθι χωρίς όνομα* του Ι. Καμπανέλλη με δραματοποιημένες επιλεγμένες σκηνές από το έργο και περιληπτική απόδοση των υπολοίπων από εμβόλιμους αφηγητές. Μέσα στον ρόλο των αφηγητών θα μπορούσε να είναι και η συγκριτική αναφορά σε αντίστοιχα σημεία του λογοτεχνικού έργου της Π. Δέλτα. Στόχος αυτής της παράστασης θα είναι η συγκριτική αποτύπωση των δύο έργων από την οποία θα διαφαίνεται και η διαφορετική ιστορικότητα των δύο δημιουργών. Προβλέπεται να είναι μια μεγάλη και μακροχρόνια διαδικασία που μπορεί να πάρει τη μορφή ημιτυπικής μορφής εκπαίδευσης (λ.χ. τη μορφή ενός πολιτιστικού προγράμματος).

Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι το παρόν εφαρμοσμένο σενάριο αποτελεί από μόνο του μια άλλη εκδοχή του αρχικού, εξαιτίας της πίεσης χρόνου και των ιδιαίτερων συνθηκών που ίσχυαν την περίοδο εφαρμογής του.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Μια βασική δυσκολία που αντιμετωπίσαμε στην εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου ήταν η τήρηση των χρονικών ορίων. Μολονότι δεν υπήρξε ανατροπή στον σχεδιασμό, ο ρυθμός ανταπόκρισης των παιδιών στις προβλεπόμενες δράσεις και εργασίες ήταν αργός με αποτέλεσμα να μην τις ολοκληρώνουν στον καθορισμένο χρόνο. Κρίθηκε αναγκαίο να απασχοληθούν σε εκτός σεναρίου ώρες (λ.χ. σε διαλείμματα, σε εργασία στο σπίτι ή, αν επρόκειτο για μεμονωμένη ομάδα που χρειαζόταν να τελειώσει την εργασία της, σε κάποια άλλη διδακτική ώρα –π.χ. γυμναστική– κατόπιν συνεννόησης με τον/την συνάδελφο εκπαιδευτικό). Τμήμα και

δικής μας ώρας δόθηκε για να ολοκληρώσουν οι περισσότεροι μαθητές τις φωτοϊστορίες τους.

Η βραδύτητα στις αντιδράσεις των μαθητών και η φαινομενική σκηνηρία τους, πιθανόν, να οφείλεται και σε μια γενικότερη αδιάφορη στάση τους απέναντι στο σχολείο που αποτυπώνεται συχνά και στις μαθητικές τους επιδόσεις. Κάτι παρόμοιο διαπιστώθηκε και στην ποιότητα των εργασιών τους. Δεν αρνήθηκαν να κάνουν όσα όριζαν τα φύλλα εργασίας, λειτουργούσαν όμως μηχανικά και οι απαντήσεις τους συχνά ήταν επιφανειακές και αβασάνιστες. Περισσότερο εμφανές ήταν αυτό στις εργασίες που απαιτούσαν παραγωγή γραπτού λόγου, ενώ διαφορετική ήταν η στάση τους στην παράσταση παγωμένων εικόνων και στη δημιουργία φωτοϊστοριών, πιθανότατα επειδή είχαν βιωματικό χαρακτήρα. Σε αυτές τις περιπτώσεις ήταν πολύ πιο συνεργατικοί και συμμετοχικοί.

Μπορεί το παραπάνω να θεωρηθεί και ως επιτυχία του σεναρίου, γιατί συνέβη σε ένα τμήμα με χαρακτηριστικό πρόβλημα συνοχής. Εκτός του ότι μέσα σε αυτό υπήρχαν και δύο μαθητές που επαναλάμβαναν την τάξη και σχεδόν πάντα κρατούσαν μια αδιάφορη στάση, υπήρχαν μαθητές στο τμήμα πολύ εξωστρεφείς από τη μια και άλλοι πολύ συνεσταλμένοι από την άλλη. Με αφορμή την εφαρμογή του σεναρίου, συνυπήρξαν και ήρθαν πιο κοντά μεταξύ τους. Βελτιώθηκε η κουλτούρα συνεργασίας τους, αν κάνουμε τη σύγκριση και με τον τρόπο που είχαν δουλέψει σε ομάδες για πρώτη φορά στην προηγούμενη ενότητα των δύο φύλων στη λογοτεχνία.

Ως προς τη χρήση των ΤΠΕ, πρόβλημα εμφανίστηκε μόνο μια φορά εξαιτίας της μη διαθεσιμότητας του εργαστηρίου¹². Στα θετικά σημεία, όμως, αναφέρεται η υιοθέτηση της εξ αποστάσεως επικοινωνίας διδάσκουσας και μαθητών, στη λογική της ψηφιακής τάξης. Την πλειοψηφία των ανακοινώσεων –είτε επρόκειτο για οδηγίες και φύλλα εργασίας που έδινε η εκπαιδευτικός, είτε για δικές τους δημοσιεύσεις εργασιών– τις επισκέπτονταν όλοι οι μαθητές, ακόμη και τα παιδιά που

¹² Βοήθησε το γεγονός ότι υπήρχε η δυνατότητα εναλλαγής με την ώρα της Ν. Γλώσσας.

επαναλάμβαναν την τάξη. Αφιέρωναν χρόνο και έδειχναν επιθυμία να επισκεφτούν την ομάδα τους και εκτός ωρών διδασκαλίας.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αποστολίδου, Β., Πασχαλίδης, Γρ. & Ελένη Χοντολίδου .1995. Η λογοτεχνία στην εκπαίδευση: προϋποθέσεις για ένα νέο πρόγραμμα διδασκαλίας, *Σύγχρονα Θέματα*, 57, 78–85.

Αποστολίδου Β. & Ε. Χοντολίδου. 2011. Προγράμματα Σπουδών για το μάθημα της λογοτεχνίας: από την παράδοση στην καινοτομία.

http://www.pi.ac.cy/synedriodidaktikislogotexnias2011/files/omilies/omilia_apostolidou_hodolidou.pdf [23.12.2014]

Παντζαρέλας, Π. 2012. Τα βασικά εργαλεία των ΤΠΕ στη διδασκαλία της λογοτεχνίας και ο χρήσεις τους: περιβάλλοντα παραγωγής λόγου, λογισμικό παρουσίασης και διαδίκτυο. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.2_pantzarelas_0.pdf [23.12.2014]

ΦΕΚ Β 1562/27-6-2011, Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Λογοτεχνίας Α΄ Λυκείου, σ. 21068-21082.

http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/document/file.php/DSGLA111/%CE%94%CE%95%CE%A0%CE%A0%CE%A3-%CE%91%CE%A0%CE%A3/programma_spoudon_ne_logot_new.pdf [23.12.2014]